
TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

ÅRSMELDING

2018

TILSYNSUTVALGET FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere er et disiplinærorgan for norske dommere som omfatter alle fagdommere i tingrettene, lagmannsrettene, Høyesterett og jordskifterettene. Ordningen gjelder foruten de faste embetsdommerne også midlertidige dommere, herunder dommerfullmektiger, konstituerte dommere og ekstraordinære dommere.

Regelverket som gjelder for Tilsynsutvalgets virksomhet og saksbehandling finner vi først og fremst i domstoloven kapittel 12. Dessuten gjelder forvaltningsloven og offentlighetsloven for utvalgets saksbehandling, med de unntak som følger av domstoloven §§ 238 og 239.

Tilsynsutvalget kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer "forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk", jf. domstoloven § 236.

Kjerneområdet for utvalgets klagebehandling er dommerens opptreden i arbeidet med rettssakene, typisk i forbindelse med saksforberedelsen, rettsmøtene eller domsskrivingen. Utvalget kan også behandle klager som gjelder sen saksbehandling, både i samband med saksforberedelsen og kvalifiserte forsinkelser med hensyn til domsskriving.

De "plikter som stillingen medfører" omfatter både dommerens plikter etter prosesslovgivningen og typiske arbeidsrettslige plikter, f.eks. overtredelse av regler om adgang til å inneha sidegjøremål, overtredelse av arbeidstidsbestemmelser, regler om ferieavvikling o.l.

I vurderingen av hva som er god dommerskikk er Etske prinsipper for dommeratferd et viktig redskap for Tilsynsutvalget. I Tilsynsutvalgets vedtak blir disse prinsippene tatt aktivt i bruk. Prinsippene gjelder for alle fagdommere i de alminnelige domstolene og i jordskiftedomstolene. Etske prinsipper regulerer dommeratferd både i og utenfor den dømmende virksomhet. De Etske prinsippene finner du på de to siste sidene i dette dokumentet.

Tilsynsutvalget kan også treffe vedtak om disiplinærtiltak for forhold utenfor tjenesten, men klageadgangen er da forbeholdt Justis- og beredskapsdepartementet, Domstoladministrasjonen og vedkommende domstolleder, jf. domstoloven § 237.

Begrensninger i utvalgets myndighet

Tilsynsutvalget kan ikke vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd. Klager som gjelder saksbehandlingen, dommerens beslutninger og vurderinger, herunder innholdet i rettsavgjørelser, blir dermed avvist.

Mer informasjon om Tilsynsutvalget for dommere finnes på nettstedet <http://www.domstol.no/no/Enkelt-domstol/Tilsynsutvalget-for-dommere/>. Der finnes en generell orientering om utvalget, samt praktisk informasjon til potensielle klagere. I tillegg blir Tilsynsutvalgets vedtak publisert der i anonymisert form. Alle vedtak som treffes i utvalgsmøter publiseres på denne måten.

Vedtakene publiseres også på Lovdata og på Universitetsforlaget.

Klagebehandlingen

Tilsynsutvalget skal som regel behandle sakene i møte og alle realitetsavgjørelser skal treffes av et fulltallig utvalg. Dersom en sak er enkel og oversiktlig, kan realitetsavgjørelser treffes etter sirkulasjon blant utvalgets medlemmer.

Det er adgang til å delegere avgjørelsesmyndighet til utvalgets leder eller et av utvalgets øvrige juridiske medlemmer. Dette gjelder saker som åpenbart skal avvises eller som er åpenbart grunnløse.

Klagefrist

Den alminnelige klagefristen er 3 måneder etter at det påklagede forholdet fant sted, jf. domstoloven § 237 fjerde ledd. Utvalget kan velge å ta en klage til behandling selv om klagefristen har utløpt, men utvalget kan ikke vurdere en klage når det er gått mer enn ett år siden forholdet fant sted.

Utvalget kan vurdere forhold av eget tiltak

Tilsynsutvalget kan ta en sak til behandling av eget tiltak, selv om de vanlige vilkårene for å behandle saken ikke er oppfylt. Dersom det har gått mer enn ett år siden forholdet fant sted, er det imidlertid ikke mulig å få saken vurdert av utvalget.

Utvalget kan velge å behandle en sak selv om klagefristen på tre måneder er utløpt og selv om klager ikke har klagerett. Utvalget kan videre vurdere et mulig kritikkverdig forhold uten at det foreligger en klage. Dette innebærer at hvem som helst kan henvende seg til Tilsynsutvalget, som selv vurderer og avgjør om saken bør tas opp til behandling.

Disiplinærtiltak: kritikk eller advarsel

Domstolloven gir anvisning på to former for disiplinærtiltak; kritikk eller advarsel. Den strengeste reaksjonsformen er advarsel. Kritikk vil være den vanligste reaksjonsformen. Dette er en mildere form for reaksjon som kan anvendes i de mindre alvorlige sakene. Utvalget kan også gi generelle uttalelser om dommerens opptreden uten å gi disiplinærreaksjon, jf. domstolloven § 236 tredje ledd. Vedtak om kritikk eller advarsel blir rutinemessig oversendt Domstoladministrasjonen og Justis- og beredskapsdepartementet.

TILSYNSUTVALGETS ORGANISERING

Tilsynsutvalget er et uavhengig og frittstående forvaltningsorgan.

Tilsynsutvalget består av seks medlemmer med personlige varamedlemmer. Det er sammensatt av to dommere ved de alminnelige domstolene, en jordskiftedommer, to representanter for allmennheten og en advokat, jf. domstolloven § 235.

Når Tilsynsutvalget behandler saker som gjelder en dommer fra de alminnelige domstoler, deltar to dommere fra de alminnelige domstoler, advokatmedlemmet og de to representantene for allmennheten. Ved behandling av saker som gjelder en jordskiftelagdommer eller en jordskiftedommer, deltar en dommer fra jordskiftedomstolene i stedet for en dommer fra de alminnelige domstolene.

Utvalget besto i 2018 av følgende medlemmer og varamedlemmer:

Navn	Tittel	Verv tilsynsutvalg	Oppnevnt
Bjørn Eirik Hansen	Lagdommer Eidsivating lagmannsrett	Leder	01.05.18 - 30.04.22
Carl August Heilmann	Lagdommer Borgarting lagmannsrett	Personlig varamedlem	01.05.18 - 30.04.22
Heidi Heggdal	Tingrettsdommer, Oslo tingrett	Medlem	01.01.18 - 31.12.21
Anne Gro Aanensen Kleven	Sorenskriver Aust Agder tingrett	Personlig varamedlem	01.05.18 - 31.12.21
Ketil Myhre	Advokat, Advokatfirma Lohne Krokeide AS	Medlem	01.11.16 - 31.10.20
Bjørn Hübort Senum	Advokat, Advokatfelleskapet	Personlig varamedlem	01.11.11 - 31.10.19
Turid Ellingsen	Direktør, Statens kartverk	Medlem	01.11.14 - 31.10.22
Aud Helene Martinsen		Personlig varamedlem	01.06.17 - 31.10.22
Svein J. Magnussen	Professor i psykologi, Universitetet i Oslo	Medlem	01.06.11 - 31.05.19
Eva Albertsen Malt	Overlege, Akershus universitetssykehus	Personlig varamedlem	01.11.18 - 31.05.19
Trond Berge	Jordskifterettsleder, Sør-Rogaland jordskifterett	Medlem	02.09.11 - 01.09.19
Liv Oddveig Nergaard	Jordskifterettsleder, Nord-Troms jordskifterett	Personlig varamedlem	27.11.15 - 26.11.19

*Sorenskriver Unni Sandbukt (leder) ved Nord-Troms tingrett, hadde verv frem til 30. april 2018. Lagdommer Bjørn Eirik Hansen ble utnevnt som leder fra 1. mai 2018 – han hadde frem til da hatt verv som varamedlem..

*Tingrettsdommer Anne Marie Selvaag (varamedlem) ved Sør-Trøndelag tingrett, hadde verv frem til 30. april 2018.

Tilsynsutvalgets sekretariat

Tilsynsutvalgets sekretariat er plassert i Domstoladministrasjonen. I sekretariatet sitter det jurister og en koordinator. Når en klage sendes til Tilsynsutvalget for dommere, er det sekretariatet som mottar klagen og foretar en vurdering av hvordan klagen skal behandles videre. Sekretariatet forbereder sakene for utvalget og utarbeider utkast til vedtak i saker

som varsles avvist og saker som avgjøres ved sirkulasjon. I saker som behandles i utvalgsmøter er det utvalget selv som skriver vurderingen og konklusjonen i vedtaket.

Sekretariatet har jevnlig kontakt med utvalgets leder for å konferere om klagebehandlingen og besvare henvendelser. Selv om det er sekretariatet som besvarer de fleste henvendelser, er det altså utvalget selv, og ikke sekretariatet, som fatter beslutninger som angår Tilsynsutvalget og de mottatte klagenes.

Aktiviteter

Tilsynsutvalgets kjernevirksomhet er å behandle klager på dommere i forbindelse med rettssakene. I tillegg til dette er det forutsatt at utvalget skal ha en holdningssskapende funksjon, bidra til å utvikle dommeretikken, delta i undervisningsopplegg og uttale seg generelt om kritikkverdige forhold i domstolene, jf. bl.a. NOU 1999-19, pkt. 10.6.2.3. Utvalget har som et ledd i dette tatt del i utvikling av kurs- og kompetanseopplegg i dommeretikk. Den tidligere lederen av utvalget har i 2018 holdt foredrag om dommerrollen og dommeretikk på innføringskursene og de nasjonale dommerseminarene. Hun har også deltatt på regionale dommersamlinger og på internseminar i flere domstoler.

Klager i verserende saker

Tilsynsutvalget mottar en del henvendelser fra parter, aktører og dommere om klager som innkommer mens rettssaken verserer, herunder spørsmål om den innklagede dommeren blir inhabil ved den videre behandlingen av saken. Tilsynsutvalget behandler klagesaker uavhengig av hvorvidt saken er verserende eller avsluttet i domstolene. Ettersom fristen for å klage er tre måneder fra forholdet fant sted, er det ikke uvanlig at det fremmes klager til Tilsynsutvalget før saken er avsluttet i rettsapparatet.

Klager som fremsettes mens rettssaken pågår, medfører normalt ikke at dommeren blir inhabil i forhold til klageren. I Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse HR-2012-681-U, bemerket utvalget "at en klage til Tilsynsutvalget for dommere i seg selv normalt ikke medfører at vedkommende dommer anses inhabil, jf. blant annet Rt-2005-172 og Rt-1998-1079. Slik klage fører normalt heller ikke til inhabilitet for andre dommere ved embetet, jf. Rt-2011-1279".

Dette innebærer at en klage til Tilsynsutvalget ikke er til hinder for at behandlingen av saken forsetter som normalt i domstolen.

Overprøving av utvalgets avgjørelser

Tilsynsutvalget for dommere er et forvaltningsorgan, men utvalgets vedtak kan ikke overprøves etter forvaltningslovens regler, jf. domstoloven § 239. De eneste måtene å få overprøvd vedtaket på, er ved enten å fremme en omgjøringsbegjæring til Tilsynsutvalget eller ved å reise søksmål. Domstolene kan kun prøve vedtakets lovlighet, herunder om vedtaket er innholdsmessig lovlig, om det er truffet av den myndighet som kreves etter domstoloven og om vedtaket er blitt til på lovlig måte. Søksmålsfristen er to måneder etter at partene ble underrettet om vedtak. I en avgjørelse fra Høyesteretts ankeutvalg, HR-2018-2467-U, er det fastslått at denne fristen er absolutt.

TILSYNSUTVALGETS VIRKSOMHET

Klagesaker i 2018

Tilsynsutvalget har hatt følgende hovedaktiviteter i 2018:

Tilsynsutvalget mottok 124 klagesaker. Av disse var 9 klager rettet mot dommere i jordskiftedomstolene.

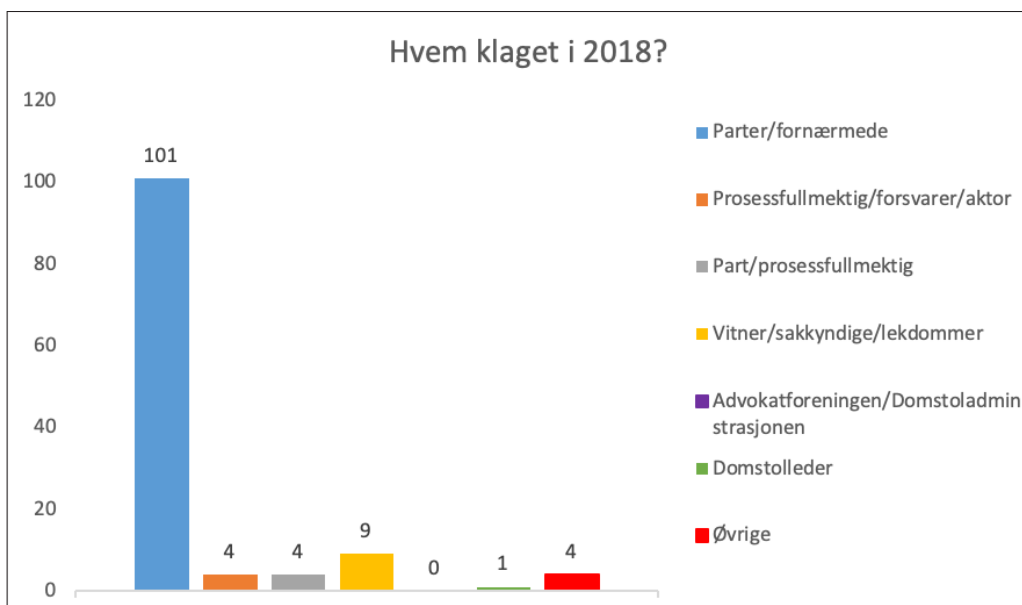
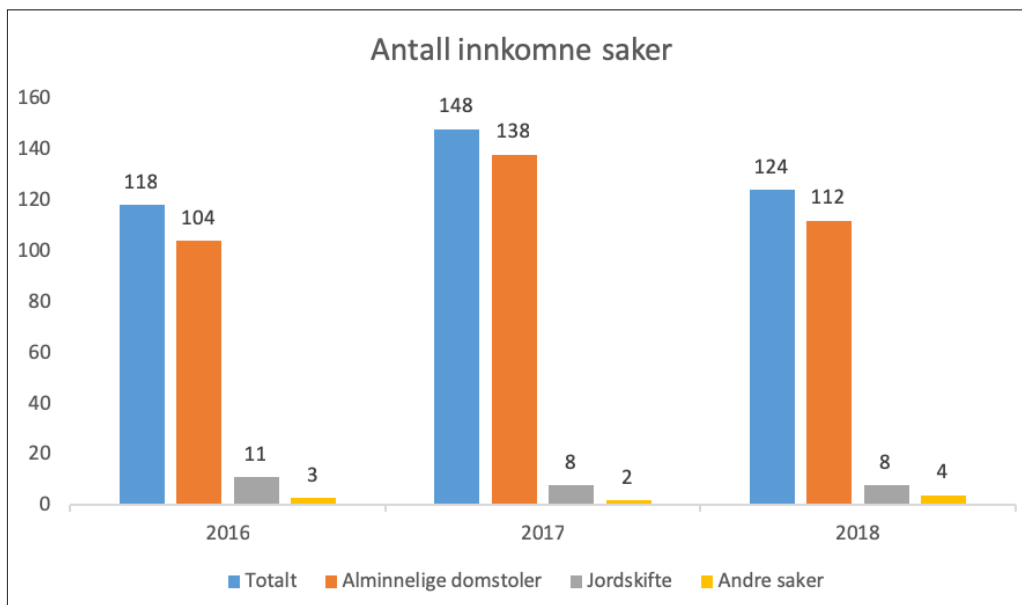
Det ble truffet i alt 130 vedtak i 2017, hvorav 65 vedtak ble truffet av utvalgets leder eller annet medlem etter delegering.

Det ble avvist i alt 77 saker i 2018, hvorav 47 vedtak ble truffet av utvalgets leder eller annet medlem etter delegering. 30 vedtak ble truffet av et samlet utvalg.

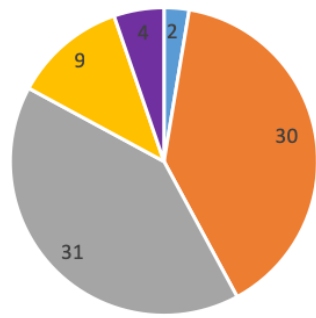
40 klager ble realitetsbehandlet i 2018. 38 klager gjaldt dommeratferd, 4 klager gjaldt sen saksbehandling og 2 klager gjaldt administrative forhold. En og samme klage kan gjelde flere forhold. Det ble gitt disiplinærreaksjon i 2 tilfeller, i form av kritikk. 13 saker ble avsluttet på andre måter.

Tilsynsutvalget gjennomførte 5 ordinære møter i 2018.

Statistikk

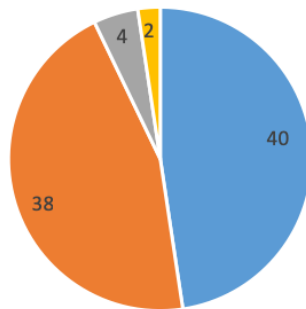

Grunnlag for avvisning 2018

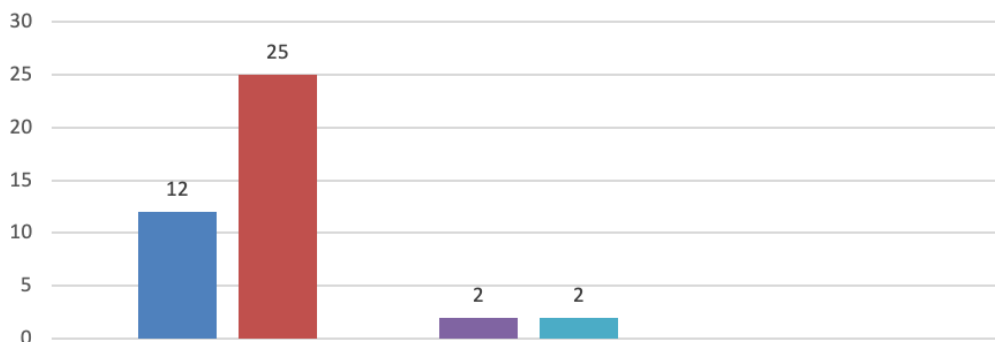
- Manglende klagerett
- Fristoversittelse
- Forhold som kan overprøves med rettsmidler
- Kombinasjon
- Åpenbart grunnløs

Realitetsbehandling - hva gjaldt klagen?

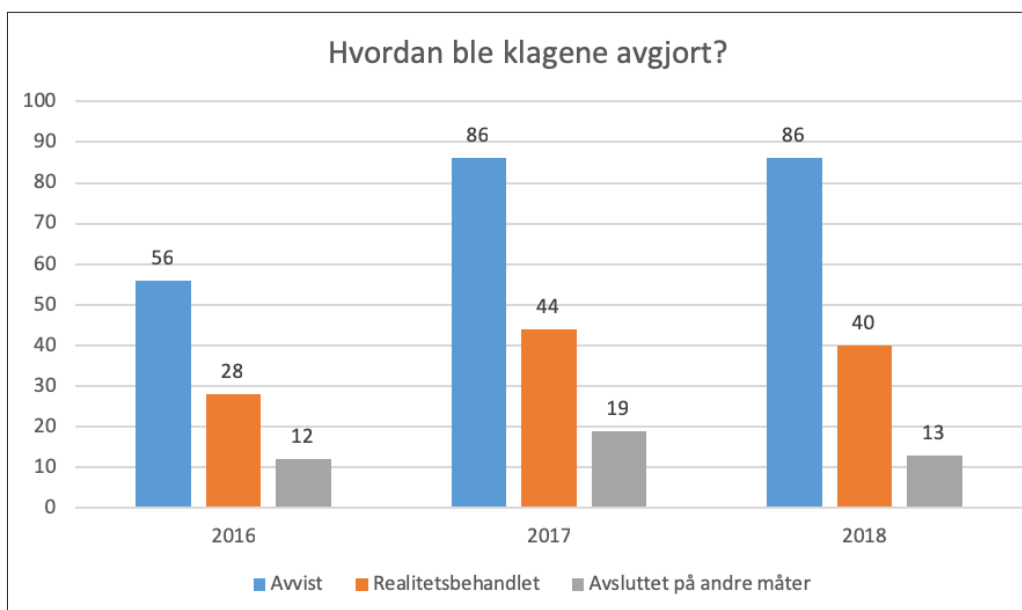

- Forhold i tjenesten
- Dommeratferd

Realitetsbehandling - resultat

- Ikke disiplinærtiltak
- Delvis avvist. Ikke disiplinærtiltak
- Delvis avvist. Delvis åpenbart grunnløs (0 stk)
- Generell uttalelse om god dommerskikk
- Kritikk - dommeratferd
- Kritikk - Sen saksbehandling (0 stk)
- Kritikk - annet (0 stk)
- Advarsel (0 stk)

Tilsynsutvalget 2002-2018

I løpet av 2002-2018 har Tilsynsutvalget mottatt 1851 klagesaker. Det er totalt truffet 1787 vedtak, hvorav 918 er avvisningsvedtak. 751 saker er realitetsbehandlet av et samlet utvalg. De resterende sakene er avsluttet på annen måte, vanligvis ved at klagen er trukket eller bortfalt av andre grunner. Tilsynsutvalget har truffet vedtak om disiplinærtiltak i totalt 78 saker, og i seks av disse sakene er det gitt advarsel. To av kritikkene er i ettertid omgjort.

Antallet klager har variert en del fra år til år med 66 klager i 2003 (som det laveste) og 176 klager i 2011 (som det høyeste). Et utviklingstrekk i denne perioden er at antall klager har stabilisert seg på høyere nivå enn tidligere. En grunn til dette kan være at klageordningen har blitt bedre kjent hos parter og aktører samt at terskelen for å klage på dommere har blitt lavere i den perioden utvalget har eksistert.

I perioden 2015 til 2017 har antallet klager økt fra 109 til 148. Dette er en markant økning på 73 %. Mens det kom inn 124 klagesaker i 2018. Det er vanskelig å si om dette er et uttrykk for en ny trend eller om det er en tilfeldig variasjon i klageinngangen.

Et annet utviklingstrekk er at utvalget avgir uttalelser om god dommerskikk i flere saker. I domstolloven § 236 tredje ledd er det bestemt at utvalget kan gi en uttalelse om hva som er god dommerskikk, uten at dommeren ilegges disiplinærtiltak. Dette er i samsvar med forarbeidenes forutsetning om at Tilsynsutvalget skal utvikle retningslinjer for hva som anses som "god dommerskikk".

Det store bildet har vært stabilt over tid når det gjelder utvalgets klagebehandling, og fremstår slik:

- Det er først og fremst partene i saken som klager (vanligvis over 90 prosent).
- Advokater og andre aktører klager fortsatt i liten grad på dommere. Årsakene til dette kan være sammensatte, men en nærliggende grunn kan være at andre aktører har en høyere terskel for å inngi klage på en dommer, og at de derfor velger å avstå fra å klage hvis de blir utsatt for kritikkverdig dommeratferd.
- De fleste klagen og reaksjonene gjelder dommeratferd i forbindelse med retts sakene. Deretter kommer klager som knytter seg til forhold ved saksforberedelsen, og sen saksbehandling.
- Det er fortsatt svært sjelden at dommere blir klaget inn for forhold utenom tjenesten.
- Det er et stabilt forholdstall mellom antallet klager som blir realitetsbehandlet og klager som blir avvist (ca. 60/40). De klagen som blir avvist gjelder som regel forhold som kan brukes som ankegrunn eller oversittelse av klagefristene.

Mars 2019

Bjørn Eirik Hansen | Heidi Heggdal | Turid Ellingsen | Ketil Myhre | Svein J. Magnussen | Trond Berge

TU-sak 17-119 Omgjøring. Dommeratferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen ble i vedtak 6. november 2017 avsluttet som åpenbart grunnløs, men etter nye opplysninger fra klager ble saken tatt opp til ny behandling. Klagen gjaldt behandlingen av siktede i forbindelse med en begjæring om fortsatt varetektsfengsling. Den delen av klagen som gjaldt rettens beslutning om siktetes fremstilling og avgjørelsen om at saken skulle behandles uten at siktetes forsvarer var tilstede, er prosessuelle avgjørelser som kan angripes ved anke. Tilsynsutvalget avviste derfor denne delen av klagen. Dommerens avgjørelser vedrørende politiets bruk av tvang og maktmidler i rettslokalet er i utgangspunktet en dommeravgjørelse som utvalget ikke kan overprøve. Utvalget uttalte at dersom det er klart at en siktet blir behandlet unødvendig krenkende uten at dommeren griper inn, kan det tenkes at utvalget kan vurdere den etiske siden av dommerens handlemåte. Tilsynsutvalget kunne imidlertid ikke se at det var påvist slike forhold i denne saken. Utvalget fant det videre ikke sannsynliggjort at dommeren bevisst unnlot å skrive i rettsboken at forsvareren ikke var tilstede i møtet, og at en slik forglemmelse ikke var i strid med god dommerskikk. Tilsynsutvalget fant det heller ikke sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt spydig eller krenkende. Avslutningsvis fant utvalget grunn til å bemerke at saken fikk en uheldig håndtering, og at dette synes å ha sammenheng med dommerens manglende forberedelser. Dersom dommeren ser at det ikke blir tid til nødvendige forberedelser, har dommeren ansvar for å utsette eller forskyve behandlingen av saken slik at den kan bli tilfredsstillende forberedt. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor dommeren.

TU-sak 17-120 og 17-124 Dommeradferd, forhåndsstandpunkt, forlikspres, opptreden i klageprosess, kritikk.

TU-sak 17-120 gjaldt klage fra to advokater som med kort mellomrom hadde prosedert hver sin sivile sak for sorenskriveren. TU-sak 17-124 gjaldt klage fra mor i en foreldretvist. Alle klagenes gjaldt dommerens prosessledelse og opptreden i rettsmøter. Sakene ble inngitt med kort mellomrom, og ble forent til felles behandling. Sorenskriveren avga muntlig forklaring for utvalget. Utvalgets flertall fant det sannsynliggjort at sorenskriveren i hovedsak hadde opptrådt som beskrevet i klagenes, og konkluderte med at sorenskriverens opptreden i rettsmøtene var i strid med god dommerskikk, og at det var grunnlag for disiplinærreaksjon i form av kritikk for dette. Tilsynsutvalgets mindretall pekte på noen uheldige sider ved sorenskriverens prosessledelse, herunder at hans fokus på effektivitet, fremdrift og styring kunne gå ut over partenes behov for å bli hørt og fremføre sine synspunkter. Hans opptreden med avbrytelser, og uttalelser om hva som var relevant i sakene, kunne føre til at partene opplevde det som at sorenskriveren hadde bestemt seg for resultatet. Dette var uheldig dommerstyring, men ga etter mindretallets vurdering ikke grunnlag for kritikk. Tilsynsutvalget besluttet videre å behandle sorenskriverens opptreden under klageprosessen etter eget tiltak. I TU-sak 17-124 innhentet sorenskriveren uttalelser både fra motpartens advokat og den sakkyndige, og vedla disse til Tilsynsutvalget. Tilsynsutvalget uttalte at dette svekket bevisverdien av uttalelsene, og at det var uheldig at innklagede involverte seg i saksforberedelsen på en måte som kunne påvirke vitner og utvalgtes bevisvurdering i klagesaken. I forbindelse med behandlingen av klagesakene kom sorenskriveren dessuten med diverse uttalelser om klagerne som utvalget også fant grunn til å vurdere. Tilsynsutvalget uttalte at det var forståelig at medieoppslagene var ubehagelige og vanskelige å håndtere for dommeren, men fant likevel ikke at dette kunne forsvare sorenskriverens opptreden i klageprosessen. Utvalget bemerket at kravet til korrekt og saklig opptreden også gjelder for dommere som klages inn til Tilsynsutvalget. Utvalget påpekte at advokater har høy terskel for å klage på dommere, og særlig på en sorenskriver. Dette underbygger behovet for at innklagede behandler en klager profesjonelt og med respekt. Ved vurderingen av sorenskriverens opptreden under klageprosessen, la utvalget vekt på at han tidligere har fått påtale fra Tilsynsutvalget for måten han har uttrykt seg på overfor en klager. Et enstemmig utvalg fant det kritikkverdig at sorenskriveren i nye saker, på nytt brukte ord og uttrykk som fremsto som lite saklige, fremmet beskyldninger, samt truet med anmeldelse mv. Utvalget vektla at slik opptreden bidrar til å bekrefte at det er ubehagelig å klage dommere inn til Tilsynsutvalget og er egnet til å svekke tilliten til dommerstanden. Tilsynsutvalget konkluderte enstemmig med at sorenskriverens opptreden i klageprosessen var i strid med god dommerskikk, og at det var grunnlag for disiplinærreaksjon i form av kritikk.

TU-sak 17-128 Dommeradferd. Delvis avvist. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt manglende tildeling av bostyreroppdrag. Klagen var rettet mot både tidligere og nåværende avdelingsleder for den avdelingen ved domstolen som behandler konkurssaker. Klagen mot tidligere avdelingsleder ble avvist som for sent fremsatt. Klageren anførte at han ble utsatt for usaklig forskjellsbehandling, ved at han ikke lenger fikk tildelt konkursbo fra tingretten. Han klaget videre over at han ikke hadde fått varsel eller forklaring på hvorfor andel bostyreroppdrag var blitt redusert. Tilsynsutvalgets presiserte at utvalgets myndighet er begrenset til kun å vurdere om dommeren i forbindelse med oppnevningen har opptrådt i strid med god dommerskikk. Utvalget la i denne forbindelse til grunn at tildelingen av konkursboer, som annen dommervirksomhet, må være forsvarlig. Som ledd i

forsvarlighetsvurderingen kan utvalget vurdere om dommerens praksis ved tildeling av bo har vært vilkårlig eller bygger på usaklig forskjellsbehandling. Utvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt slik. Utvalget kom videre til at advokaten via e-postkorrespondanse med dommeren, hadde fått tilfredsstillende svar vedrørende listene for bostyrere.

17-131 Dommeratferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt krav om skjønn ved overtagelse av grunn til fremtidig boligutbygging, hvor klager var en av grunneierne som var saksøkt av kommunen. Deler av klagen var rettet mot en av skjønnsmedlemmene. Ettersom Tilsynsutvalget kun kan behandle klager på fagdommere, ble denne delen av klagen avvist. Klagers anførsel om saksbehandlingsfeil ble avvist som følge av at det kunne brukes som grunnlag for ny behandling av saken. Videre anførte klager at dommeren skulle ha grepet inn mot nedsettende karakteristikk fra motpartens advokat, samt forstyrrelser fra publikum. Utvalget viste til at klagers oppfatning ikke deles av innklagede eller de andre profesjonelle aktørene som avga merknader til klagen. Tilsynsutvalget fant det derfor ikke sannsynliggjort at innklagedes opptreden og prosessledelse var i strid med god dommerskikk, og det ble ikke funnet grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

17-133 Dommeratferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt en sak etter barneloven, hvor klager var en av partene. Deler av klagen rettet seg mot tiden som var satt av til partsforklaring under hovedforhandling og tingrettens dom i saken. Klager hadde imidlertid selv presisert at klagen kun gjaldt dommerens atferd overfor henne under hovedforhandlingen, og utvalget la dette til grunn. Klageren anførte at dommeren hadde opptrådt i strid med god dommerskikk ved at han var partisk, gav uttrykk for et forhåndsstandpunkt og opptrådte respektløst overfor klager. Dommeren bekreftet at han hadde stilt klager spørsmål som kan ha blitt oppfattet som krevende, men at dette måtte påregnes som følge av anklagene klager hadde fremsatt. Tilsynsutvalget viste til at klager var den eneste som oppfattet at dommeren handlet i strid med god dommerskikk. Utvalget fant dermed ikke slik atferd sannsynliggjort, og det ble ikke funnet grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor dommeren.

TU-sak 17-138 Dommeratferd og sen saksbehandling. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt krav om betaling av advokatsalær, hvor klager var en av partene. Den delen av klagen som gjaldt sen saksbehandling var inngitt over fem måneder etter lagmannsrettens siste avgjørelse. Tilsynsutvalget kunne ikke se at klager hadde rimelig grunn til å oversitte klagefristen, og denne delen av klagen ble avvist. Klager anførte videre at dommeren hadde vært sendrektig i sin saksbehandling, vist krenkende atferd og fordomsfull innstilling. Tilsynsutvalget fant at klager hadde fått svar på sine henvendelser, og at det ikke forelå sendrektig saksbehandling. Klager hadde også fått veiledning både skriftlig og i planleggingsmøte. Klagers anførsler om krenkende atferd var ikke støttet av øvrig dokumentasjon i saken. Når det gjaldt anførselen om at dommeren avbrøt klager gjentatte ganger, viste utvalget til at dommeren har plikt til å sørge for nødvendig fremdrift i saken og skal også sørge for å klargjøre anførsler og påstander. Det var etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor dommeren.

TU-sak 17-140 Dommeratferd. Disiplinærtiltak i form av kritikk.

Klagen gjaldt dommerens uttalelse i partenes forrige klagesak, TU-sak 17-089. Klageren anførte at dommeren ga feilaktige opplysninger i tilknytning til den forrige klagesaken. I den forrige klagesaken fant utvalget etter en totalvurdering at det ikke var grunnlag for å reagere med kritikk, men kom med en uttalelse om god dommerskikk som følge av den lange saksbehandlingstiden og innklagedes manglende varsling om forsinkelsen. Klagers anførsler i denne klagen, samt dommerens svar i denne forbindelse, etterlot tvil om dommeren ga korrekte opplysninger til Tilsynsutvalget i sak 17-089. At dommerens svar til utvalget etterlot slik tvil, anså utvalget som alvorlig. Dommerens utdypende forklaring endret ikke grunnlaget for Tilsynsutvalgets konklusjon i sak 17-089, men ga et annet bilde av det faktiske hendelsesforløp. Det dommeren nå forklarte om misforståelse mellom dommeren og rettens forværelse, burde ha blitt avdekket ved behandlingen av 17-089. At dommeren ikke ga utvalget den utfyllende informasjon forut for behandlingen av forrige sak, anså utvalget for sterkt beklagelig og egnet til å svekke tilliten til domstolene. Tilsynsutvalget fant at forholdet var over terskelen for å ilegge disiplinærtiltak i form av kritikk.

TU-sak 17-141 Dommeratferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak. Uttalelsene om god dommerskikk.

Klagen gjaldt en straffesak for overtredelser av vegtrafikkloven, og klager var tiltaltes forsvarer. Klagefristen for deler av klagen løp ut den 5. desember 2017, samme dag klagen ble datert og to dager før klagen ble mottatt hos Tilsynsutvalget. Utvalget la til grunn at klagen ble fremsatt innen fristen. Klager anførte at dommeren skal ha gitt et tydelig signal om at han mente at klager hadde fabrikkert tiltaltes forklaring. Utvalget fant at det forelå grunnlag for å konstatere at dommeren stilte spørsmålene på en slik måte at både forsvareren satt igjen med det samme inntrykket. Videre anførte klager at han ble aggressivt irettesatt for å ha nikkert til tiltalte under hans forklaring og at dommeren var brysk og gav uttrykk for irritasjon under klagers prosedyre. På grunnlag av uttalelsen fra aktor og en av meddommerne, la utvalget til

grunn som sannsynliggjort at dommeren gav synlig uttrykk for irritasjon og at dette førte til at atmosfæren ikke var god. Dette vitnet om uheldig atferd og møteledelse fra dommerens side, men slik saken var opplyst for utvalget var det ikke sannsynliggjort at dommeren hadde overtrådt terskelen for god dommerskikk. Tilsynsutvalget fant imidlertid grunn til å bemerke at en dommer bør bestrebe seg på å opptre saklig og korrekt overfor aktørene i retten, og ikke la irritasjon og utålmodighet gå ut over dem. Det er bla viktig at dommeren viser respekt for den rollen og de oppgavene en forsvarer har i en straffesak.

TU-sak 17-143 Dommeradferd, delvis avvisning, ikke disiplinærreaksjon.

Saken gjaldt dommerens behandling av en tvistesak vedrørende advokatansvar og krav om erstatning. Utvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommeren kom med krenkende utsagn, eller at hans avbrytelser og irettesettelser av klagers advokat var et uttrykk for partiskhet eller var gjort på en nedverdiggende, nedsettende eller respektløs måte. Utvalget uttalte at avbrytelser og innskrenket anledning til å forklare seg om forhold som dommeren mener ikke vedkommer saken, kan oppleves krenkende og sårende for en part. Dommeren har likevel etter loven plikt til å påse at forhandlingene skjer konsentrert og forsvarlig. Dommerens beslutning om bl.a. å nekte privat lydbandopptak i retten, ble ikke gjort på en måte som bar preg av at han var partisk eller på annen måte opptrådte respektløst eller krenkende overfor klager.

TU sak 17-144 Dommeratferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt en straffesak, hvor klager var tiltaltes forsvarer. Klagers anførsel om at tiltalte ikke fikk anledning til å forklare seg om forhold av betydning for sakens utfall, er forhold som kan gjøres til gjenstand for anke. Denne delen av klagen ble derfor avvist. Klagers anførsel om at dommeren kjefte høylytt var ikke støttet av de andre aktørene i saken, og var derfor ikke tilstrekkelig sannsynliggjort. Tilsynsutvalget fant det imidlertid sannsynliggjort at dommeren ba tiltalte «holde munn», og påpekte at dette var uheldig. Sett hen til at verken meddommerne eller aktor opplevde at dommeren behandlet tiltalte ufint eller respektløst, fant utvalget imidlertid at dommeren ikke overtrådte terskelen for god dommerskikk. Videre anførte klager at dommeren opptrådte nedlatende, frekt, og lite hensynsfullt. Utvalget la til grunn at dommeren avbrøt klageren under prosedyren, og at dommeren ga uttrykk for at klager burde kjenne Høyesteretts norm. Dommeren lot sin frustrasjon gå utover klager under prosedyren, og dette vitnet i seg selv om en uheldig atferd fra dommerens side. Videre var utsagnet om Høyesteretts norm egnet til å underbygge en oppfatning om at dommeren var nedlatende og lite respektfull overfor klager. Utvalget fant under tvil at dommerens opptreden ikke overskred terskelen for god dommerskikk.

TU-sak 18-002 Dommeradferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærvedtak.

Klage fra advokat, vedrørende dommerens behandling av salærkrav i bistandsoppdrag. Deler av klagen gjaldt forhold hvor den absolutte klagefristen var oversittet, og deler av saken gjaldt forhold som utvalget ikke kunne vurdere. En anførsel ble vurdert som åpenbart grunnløs. I løpet av Tilsynsutvalgets klagebehandling, fattet dommeren en beslutning om å avslå forskuddskrav. Enkelte formuleringer i dommerens beslutning knyttet til hva som kan anses som «rimelig og nødvendig arbeid» ble gjort til en del av klagesaken. Utvalget vurderte også en anførsel om at advokaten i beslutningen ble identifisert med sine klienter. Utvalget bemerket at utsagn i beslutningen må vurderes i lys av den sammenheng de er fremsatt. Som et generelt utgangspunkt viste Tilsynsutvalget til at dommere har et ansvar for å utforme premisser i rettsavgjørelser på en hensynsfull måte overfor berørte personer. Det ble videre vist til dommers plikt til å gi en dekkende beskrivelse av de faktiske forhold, og til å gjøre rede for de vurderinger som ligger til grunn for den enkelte avgjørelse. Utvalget kom til at dommeren i denne saken ikke hadde gått ut over rammene for god dommerskikk. Det ble i den sammenheng vist til at formuleringene inngikk som et ledd i dommerens samlede vurdering og begrunnelse for beslutningen. Utvalget kom videre til at det ikke hadde skjedd en identifikasjon mellom advokat og klient, på en måte som var i strid med de dommeretiske retningslinjene.

TU-sak 18-011 Dommeratferd. Delvis avvist. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt tvist i forbindelse med kjøp og oppføring av en zipline, hvor klager var saksøkers samboer. Ettersom klager var vitne i saken, fulgte hovedforhandlingen fra starten og at ziplinen var på klager og saksøkers felles eiendom, fant utvalget at klager hadde klagerett. Den delen av klagen som gjaldt bevisvurdering, innholdet i dommen og at nye bevis ble tillatt lagt fram, ble avvist som følge av at dette er forhold som kan brukes som ankegrunn. Når det gjaldt det forhold at dommeren brukte en måned på å skrive dommen, uttalte utvalget at dette ikke var en så betydelig forsinkelse at det kan begrunne disiplinærtiltak. Klagen gjaldt videre at dommeren favoriserte motparten og forskjellsbehandlet partene og vitnene under hovedforhandlingen. Utvalget viste til at anførselene ikke ble støttet av de øvrige uttalelsene i saken. Videre viste utvalget til at parter og vitner i en rettssak må forvente å få kritiske spørsmål. Utvalget påpekte også at det i klagen ikke var konkretisert hvordan dommeren ga uttrykk for et forhåndsstandpunkt, og at det var ulike oppfatninger om hva som var sagt. Tilsynsutvalget la til grunn at motpartens prosessfullmektig fikk lenger tid til sin prosedyre, men påpekte at dette kan skyldes flere forhold. Dette ga ikke grunnlag for å konstatere at dommeren opptrådte partisk.

Utvalget viste også til at det ikke er krav om at dommere har lest alle dokumenter i en sak før hovedforhandlingen starter. I alt fant Tilsynsutvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt i strid med god dommerskikk.

TU-sak 18-012 Dommeratferd. Delvis avvist. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt en straffesak, hvor klager var tiltalt. Den delen av klagen som gjaldt saksbehandlingen og prosessledelsen falt utenfor hva utvalget kan vurdere, og ble avvist. Videre gjaldt klagen at dommeren var negativt innstilt, autoritær og dominerende, og hadde et negativt kroppsspråk. Tilsynsutvalget påpekte at dommere ofte blir nøye observert, og at det er viktig at dommere er oppmerksom på egen atferd og kroppsspråk. Videre uttalte utvalget at selv om det kunne legges til grunn at dommeren hadde vært streng, fant utvalget det ikke tilstrekkelig sannsynliggjort at dommerens oppførsel var grov eller ubehøvlet, eller på annen måte over den terskel som kan medføre disiplinærtiltak. Tilsynsutvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt i strid med god dommerskikk.

TU-sak 18-016 Dommeratferd. Delvis avvising. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt en foreldretvist, hvor klager var en av partene. Den delen av klagen som gjaldt dommen, var forhold klager hadde kjennskap til da dommen ble forkynt fem måneder før klagen ble inngitt. Denne delen av klagen ble dermed avvist. Utvalget la til grunn at klagefristen ikke var oversittet for de øvrige anførselene i klagen. Klageren anførte at dommeren hadde bedt den sakkyndige kommentere informasjon om uetisk oppførsel, samt hatt direkte kommunikasjon med motparten. Tilsynsutvalget kunne ikke se at det var opplyst eller sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt klanderverdig i sin behandling av saken etter at dommen var anket. Videre anførte klageren at dommeren hadde påvirket forholdet til barna, på grunnlag av uttalelser barna hadde gitt til den sakkyndige om noe dommeren hadde sagt. På grunnlag av de øvrige uttalelsene i saken, kunne ikke Tilsynsutvalget se bort ifra at barna hadde misforstått eller fått informasjon fra andre. Det ble dermed ikke reagert med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-027 Dommeratferd og sen saksbehandling. Delvis avvist. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt en konkursbobehandling, hvor klager var en av aksjonærene i selskapet som begjærte oppbud. Selv om deler av klagen gjaldt forhold som lå tilbake i tid, fant utvalget at bobehandlingen kunne sees på som et sammenhengende forhold. Klagefristen ble dermed ikke ansett som utløpt for noen av punktene i klagen. Den delen av klagen som gjaldt misnøye med bostyrers og medhjelperens arbeid var utenfor Tilsynsutvalgets myndighetsområde. Også dommerens avgjørelse om å avslutte bobehandlingen var utenfor utvalgets myndighetsområde, og kunne derfor ikke behandles. Disse delen av klagen ble avvist. Når det gjaldt anførselen om at dommeren ikke hadde reagert på klagers innsigelser, fant utvalget at innsigelsene var besvart på en forsvarlig måte. Videre anførte klager at saksbehandlingen var forsinket. Utvalget viste til at forsinkelsen må være betydelig og at dommeren må kunne klandres for forsinkelsen for at det skal kunne ilegges disiplinærreaksjon. Denne terskelen var ikke overskredet. Utvalget viste til at dommeren besvarte klager to uker etter å ha blitt kjent med henvendelsen. Til sist anførte klager at dommeren ikke sjekket bostyrers habilitet. Utvalget viste til at dommeren hadde foretatt en slik vurdering, og at utvalget ikke har myndighet til å vurdere dommerens konkrete vurdering. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-028 Dommeratferd. Delvis avvist. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt en foreldretvist, hvor klager var mors prosessfullmektig. Den delen av klagen som gjaldt dommerens opptreden forut for, og under de muntlige forhandlingene, var inngitt over 5 måneder etter at forholdet fant sted. Tilsynsutvalget fant ikke at klager hadde gitt noen rimelig grunn til å oversitte klagefristen. Innholdet i anførselene ga heller ikke grunn til å behandle klagen av eget initiativ, og denne delen av klagen ble derfor avvist. Når det gjaldt opplysninger i et brev, la utvalget til grunn at klagen var fremsatt innen tre måneder etter at klager ble kjent med opplysningene. Klagefristen var dermed ikke utløpt for dette forholdet. Tilsynsutvalget fant det klart at opplysningene i brevet ikke ga grunnlag for å ilegge noen disiplinærreaksjon. Det ble vist til at brevet ikke ga noen presis angivelse av hvilke opplysninger dommeren skulle ha gitt eller hvem i domstolen som skal ha gitt opplysningene. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-040 Dommeratferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt et rettsforlik om fordeling av eiendeler etter et samlivsbrudd. Klageren anførte at dommeren lo hånlig av henne, at dommeren fremsatte nedlatende bemerkninger og flørtet med motpartens prosessfullmektig, samt at klager ble presset til forlik. Tilsynsutvalget uttalte at det er vanlig at dommere under meklingsforlik har særmøter med partene, og at det ligger innenfor utførelsen av meklingsoppdraget at dommeren redegjør for sin oppfatning av saken og prosessrisikoen. Utvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommeren hadde utøvd forlikspres overfor klageren. Tilsynsutvalget fant det heller ikke sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt ubehøvlet eller nedlatende overfor

klager, eller at dommeren hadde flørtet med motpartens prosessfullmektig. Det ble vist til at klagers opplysninger og oppfatning ikke var støttet av de øvrige tilstedeværende. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-042 Dommeratferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt et krav om heving av et kjøp, subsidiært krav om erstatning og prisavslag. Klager anførte at dommeren utøvde utilbørlig forlikspres og opptrådte partisk. Tilsynsutvalget fremhevet viktigheten av at dommerne har respekt for at parter har behov for, og ønsker, at saken avgjøres ved dom. Gjennom sin opptreden i saken, gikk dommeren langt i å forsøke å få partene til å innlede forliksforhandlinger. Utvalget uttalte at dommerens gjentatte initiativ for å få partene til å innlede forliksforhandlinger fremsto som lite skjønnsomt, og at gjentatte initiativ til forliksforhandlinger i seg selv kan oppleves som et forlikspres. Utvalget fant likevel ikke at dommerens opptreden innebar at grensen for god dommerskikk var overskredet. Videre viste utvalget til at det verken i klagen eller i de øvrige uttalelsene, var vist til konkrete uttalelser eller annen atferd som underbygget at klager ble forsøkt presset eller overtalt til å inngå forlik, eller at det kunne stilles spørsmål ved dommerens nøytralitet. Det ble også vist til at begge parter var representert med prosessfullmektig. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-045 Dommeratferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt en konflikt i forbindelse med et leieforhold. Deler av klagen knyttet seg til dommerens undersøkelser under befaringen og spørsmål vedrørende fullmaktsforhold, samt innsigelser mot egen prosessfullmektig. Disse anførselene var utenfor utvalgets myndighetsområde, og ble dermed avvist. Klager anførte videre at dommeren presset dem til forlik og var forutinntatt. Slik saken var opplyst, fant Tilsynsutvalget det ikke sannsynliggjort at dommeren, gjennom ordbruk eller annen atferd, utsatte klager for et forlikspres. Utvalget viste til at partene forhandlet seg frem til innholdet i rettsforliket uten dommerens medvirkning, og at klager var representert med prosessfullmektig. At dommeren ga uttrykk for at det var et godt forlik, ga etter utvalgets syn ikke tilstrekkelig grunn til å stille spørsmål ved dommerens nøytralitet. Når det gjaldt klagers anførsel om at dommeren hysjet på en tilhører/vitne og unnlot å gripe inn da prosessfullmektigen hysjet på klager og flere av deres vitner, viste utvalget til at det ligger innenfor en dommers rett og plikt å påse at avhør gjennomføres på en verdig og forsvarlig måte, samt uten avbrytelser fra andre. Videre hadde klageren reagert på at dommeren ikke besvarte et brev. Utvalget viste her til at tidsbruken hadde vært uheldig lang, men at dommeren hadde besvart raskt etter purring og beklaget tidsbruken. Sett i lys av dette fant utvalget ikke at tidsbruken ga grunnlag for disiplinærtiltak. Når det gjaldt opplysningen om at rettsboken inneholdt feil angivelse av hvem som var tilstede, la utvalget til grunn at dette skyldtes en skrivefeil. Dette var uheldig, men ga ikke grunnlag for disiplinærtiltak. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-050 Sen saksbehandling. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt bobehandling etter konkurs. Selv om deler av klagen gjaldt forhold som lå lenger tilbake i tid enn tre måneder før klagen ble inngitt, fant utvalget at klagen rettet seg mot et sammenhengende forhold. Klagefristen var dermed ikke utløpt for noen del av klagen. Videre gjaldt deler av klagen misnøye med bostyrer og en kjennelse. Disse klagepunktene var utenfor Tilsynsutvalgets myndighetsområde, og ble dermed avvist. Videre gjaldt klagen det forhold at dommeren ikke sørget for tilstrekkelig administrasjon og fremdrift i bobehandlingen. Klager viste til at den samlede bobehandlingen tok 16,5 måneder, at klager ikke ble varslet om at bobehandlingen kom til å ta såpass lang tid, at bostyrer flere ganger ble anmodet om å avslutte bobehandlingen, og at det var svært begrenset aktivitet i boet. Utvalget viste til at retten ble holdt løpende orientert om fremdriften i saken, og at dommeren fulgte opp fremdriften i saken på en forsvarlig måte. Også administreringen av forholdene rundt klagers bankkonto, ble etter utvalgets syn håndtert på en forsvarlig måte. Utvalget kunne heller ikke se at dommeren hadde foranledning til å gripe inn i en e-postutveksling mellom klager og bostyrer. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-054 Dommeratferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt en skiftetvist i et dødsbo hvor klager var en av arvingene. Klagen gjaldt i stor grad misnøye med dommerens bevisvurdering og slutning, hvilket ligger utenfor Tilsynsutvalgets myndighet å vurdere. Denne delen av klagen ble derfor avvist. Klager anførte at motpartens advokat opptrådte klanderverdig under rettsmøtet, og at dommeren ikke reagerte på dette. Videre hadde klager anført at dommeren var partisk og at kjennelsen inneholdt uriktige anklager og ærekrenkelses. Klagers anførsel var ikke støttet av de øvrige uttalelsene i saken. Anførselene om uriktige anklager og ærekrenkelses var ikke nærmere underbygget av klager, og kjennelsen inneholdt heller ingen formuleringer som var egnet til å underbygge klagers anførsel. Utvalget fant det dermed ikke sannsynliggjort at dommeren hadde opptrådt i strid med god dommerskikk, og det ble ikke reagert med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-065 Dommeratferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klagen gjaldt en foreldretvist. Klagen var fremsatt seks måneder etter at dommen var avsagt, og klagefristen var dermed utløpt. Tilsynsutvalget fant imidlertid grunnlag for å behandle ett av forholdene i klagen av eget tiltak. Dommen inneholdt feil navn og dato, og i denne saken innebar det et brudd på taushetsplikten. Tilsynsutvalget uttalte at dommere har plikt til å påse at taushetsplikten ikke brytes. Utvalget la til grunn at feilen i denne saken var en ren slurvfeil, og ikke et uttrykk for partiskhet, forutinntatthet eller manglende nøytralitet fra dommerens side. Dommeren rettet også feilen umiddelbart etter å ha blitt gjort oppmerksom på feilen. Utvalget fant derfor at dommerens atferd i denne saken ikke var over terskelen for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-069 Dommeratferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak. Uttalelse om god dommerskikk.

Saken gjaldt gyldigheten av et vedtak fattet av klager (statlig organ). Klager anførte at sorenskriverens prosessledelse var partisk og forutinntatt, og at sorenskriveren behandlet klagers representanter ufint og respektløst. Utvalget bemerket at en dommer har et betydelig grad av skjønn ved utøvelsen av prosessledelsen. Dommerens prosessledelse skal likevel gjennomføres med tilstrekkelig grad av objektivitet og med respekt for aktørene i retten. Utvalget merket seg at sorenskriveren og motpartens prosessfullmektig hadde en annen oppfatning og opplevelse av prosessledelsen enn det som kom til uttrykk i klagen og i redegjørelsen fra klagers prosessfullmektig. I forhold til spørsmålet om sorenskriveren titulerte motpartens prosessfullmektig med fornavn, anså utvalget det som mest sannsynlig at dette hadde skjedd. Utvalget påpekte at dette var uheldig. Sorenskriveren og prosessfullmektigen var ikke tidligere bekjente, og utvalget la derfor til grunn at navnebruken var en utilsiktet glipp som ikke ga grunn til å stille spørsmål ved sorenskriverens nøytralitet. Heller ikke sorenskriverens anmodning om at motpartens prosessfullmektig skulle «ordne opp» i saken, ga tilstrekkelig grunnlag for å trekke nøytraliteten i tvil. Klagen gjaldt videre at sorenskriveren viste en «ovenfra og ned holdning» og «latterliggjorde» ett av vitnene. Tilsynsutvalget fant, under noe tvil, at det ikke var sannsynliggjort at sorenskriverens opptreden oversteg terskelen for uheldig dommeratferd. Utvalget fant imidlertid grunnlag for å gi en uttalelse om god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 tredje ledd. Utvalget la til grunn at prosessledelsen ikke ble gjennomført på en heldig og tillitsvekkende måte, og uttalte at en dommer må være bevisst på at ordvalg og opptreden under hovedforhandlingen blir nøye observert og tolket av sakens parter. Utvalget forutsatte at sorenskriveren for fremtidige saker merker seg at ordvalg og opptreden i denne saken ikke ble opplevd som tillitvekkende av klager. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-070, 18-071 og 18-072 Dommeratferd. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt en foreldretvist, hvor klager var en av partene. Klagene var svært omfattende, og gjaldt i hovedsak faktum i saken, rettens saksbehandling og bevisvurdering, samt innvendinger mot rettsavgjørelsen. I tillegg anførte klager at den ene innklagede dommeren hadde vært inhabil ved behandlingen av saken. Disse anførselene gjaldt forhold utvalget ikke har myndighet til å vurdere, og ble dermed avvist. Videre anførte klageren at det ikke ble satt av nok tid til gjennomføring av saken, og at tiden ble skjevt fordelt mellom partene. Utvalget viste til at det i foreldretviser er viktig at det blir satt av tilstrekkelig tid, slik at partene opplever å bli hørt. Tidsplanen i den foreliggende sak var utvilsomt stram, men utvalget kunne likevel ikke se at den avsatte tid til ankeforhandling eller den konkrete saksavviklingen i seg selv var uforsvarlig eller ble gjennomført i strid med god dommerskikk. Utvalget viste blant annet til at ingen av prosessfullmektigene hadde gitt uttrykk for at partene ble forskjellsbehandlet ved fordelingen av tid. Videre gjaldt klagen en uttalelse fra den ene dommeren. Utvalget viste til at ingen av uttalelsene i saken ga uttrykk for at de opplevde dommerens utspørring eller kommentarer som respektløs eller krenkende overfor klager. Klageren anførte også at dommerne manglet nødvendig personlige egenskaper og kompetanse. Til dette uttalte utvalget at det er spørsmål om uetisk dommeradferd utvalget kan vurdere og reagere på, og at disse forhold ikke gjelder spørsmål om slik adferd. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-077 Dommeratferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt en barnevernssak, hvor dommeren hadde hatt en samtale med barnet. Klager anførte at dommeren hadde meddelt avgjørelsen til barnet før den var avsagt. På generelt grunnlag påpekte Tilsynsutvalget viktigheten av at parter og særlig barn blir godt informert om hva som skal skje og rammene for barnesamtalen, slik at det ikke oppstår misforståelser. Som dommeren selv hadde påpekt, ville det vært bedre om dommeren hadde gitt mer informasjon til klageren og barnet om hva som skulle foregå. Tilsynsutvalget fant det imidlertid ikke sannsynliggjort at dommeren hadde uttalt seg slik klageren hevdet, og viste til uttalelsen fra saksbehandleren som hadde vært til stede under samtalen. Utvalget kunne ikke se bort ifra at barnet hadde misforstått det som ble sagt. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TU-sak 18-078 Sen saksbehandling. Delvis avvisning. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Saken gjaldt en tvangsfravikelse, hvor klager var utleier. Deler av klagen gjaldt innsigelser mot bevisvurderingen, rettsanvendelsen, samt begrunnelsen og resultatet i kjennelsen. Disse anførselene gjaldt forhold utvalget ikke har myndighet til å vurdere, og ble dermed avvist. Videre anførte klageren at dommeren ikke behandlet saken med tilstrekkelig fremdrift. Tilsynsutvalget viste til at det var fortløpende aktivitet i saken fra den ble mottatt av tingretten til kjennelsen ble avsagt, og at saksbehandlingstiden således ikke skyldtes manglende aktivitet fra dommerens side under saksforberedelsen. Videre viste utvalget til at utvalgets myndighet til å overprøve prosessledende avgjørelser som etter sin art er uangripelige, er begrenset. Utvalgets myndighet er for slike avgjørelser begrenset til å vurdere om dommeren i tilknytning til de aktuelle avgjørelsene har opptrådt i strid med god dommerskikk. Utvalget la til grunn at årsaken til tidsbruken fremsto som saklig begrunnet. Tilsynsutvalget fant etter dette ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak.

TUJ-sak 18-079 Dommeradferd. Ikke grunnlag for disiplinærtiltak.

Klage fra advokat på dommerens håndtering av den skriftlige saksforberedelsen i en jordskiftesak, herunder dommerens behandling av en avvisningsbegjæring. Utvalget kom til at dommeren kunne behandlet begjæringen på en bedre måte. Tilsynsutvalget uttalte at beslutningen om – og begrunnelsen for – å utsette spørsmålet om avvisning til etter første rettsmøte, med fordel kunne vært truffet og formidlet på en mer formell og tydeligere måte. Utvalget mente imidlertid ikke at terskelen for å reagere med disiplinærtiltak var overskredet. Utvalget fant ikke grunnlag for klagers øvrige anførsler knyttet til forutinntatthet og forhåndsstandpunkt.

TU-sak 18-086 Dommeradferd. Ikke grunnlag for disiplinærvedtak.

Saken gjaldt en foreldretvist, hvor klager var part i saken. Utvalget fant det ikke sannsynliggjort at dommeren var dårlig forberedt, at hun opptrådte truende og partisk eller at hun hadde dannet seg et negativt bilde av klageren. Tilsynsutvalget fant ikke grunnlag for å konkludere med at dommeren hadde opptrådt i strid med god dommerskikk ved å legge til rette for forliksforhandlinger. Ut i fra sakens opplysninger, herunder uttalelser fra de profesjonelle aktørene i saken, la utvalget til grunn at det oppsto en tilspisset situasjon mellom advokaten og dommeren under deler av hovedforhandlingen, og at tonen mellom dem tidvis var amper. Klagers advokat uttalte at han var delaktig i den situasjonen som oppsto, og at ordvekslingen dem imellom lå innenfor det som profesjonelle aktører må tåle. Utvalget uttalte at dommere har et selvstendig ansvar for å holde en saklig og korrekt tone i retten. Selv om de profesjonelle aktørene ikke opplever en amper tone problematisk, kan dette oppleves annerledes for partene. Utvalget kom imidlertid ikke til at dommeren hadde overtrådt terskelen for god dommerskikk.

ETISKE PRINSIPPER FOR DOMMERADFERD

De etiske prinsippene for dommeradferd har som formål å fremme at dommerne opptrer på en måte som skaper tillit til domstolene og deres avgjørelser. Prinsippene skal også tjene til opplysning om hva som er god dommerskikk. Disse etiske prinsippene for dommeradferd er vedtatt av henholdsvis Den norske Dommerforening, Teknas etatsforening for jordskifterettene og Domstoladministrasjonen, og er utarbeidet i samarbeid mellom disse. Prinsippene gjelder for alle fagdommere i de alminnelige domstolene og i jordskiftedomstolene, både i og utenfor den dømmende virksomhet.

1. Grunnleggende krav

En dommer skal opptre i samsvar med loven, rettsordenen og god dommerskikk, og slik at han eller hun gjennom sin atferd fremmer den alminnelige tillit til domstolene.

2. Uavhengighet

En dommer skal utøve dommergjerningen uavhengig av utenrettslig påvirkning fra offentlige eller private interesser.

3. Upartiskhet

En dommer skal være og framtre som upartisk og opptre slik at det ikke med rimelighet kan stilles spørsmål ved dommerens nøytralitet. En dommer må ikke gi uttrykk for forhåndsstandpunkt i saker han eller hun har under behandling eller som det er nærliggende at dommeren kan få til behandling. En dommer skal utøve dommergjerningen uten forutinntatte holdninger. Dommeren skal aktivt legge forholdene til rette for minnelige løsninger, men partene skal ikke utsettes for press til å inngå forlik.

4. Integritet

En dommer skal opptre på en måte som ikke er egnet til å skade den alminnelige tilliten til domstolens eller

dommerstandens anseelse. En dommer skal ikke for seg selv eller andre motta gaver eller andre fordeler som kan settes i forbindelse med utøvelsen av dommergjerningen.

5. Likebehandling

En dommer skal ivareta hensynet til likebehandling av parter og øvrige aktører som opptre for domstolen. En dommer skal bygge på saklige hensyn ved tildeling av oppdrag for domstolen.

6. Korrekt opptreden

En dommer skal holde en saklig tone og opptre verdig og korrekt overfor alle som dommeren har med å gjøre i embetsutøvelsen. Dommeren skal påse at meddommere deltar som fullverdige medlemmer av retten. Dommeren skal vise respekt for de oppgavene advokater og representanter for påtalemyndigheten har i rettspleien. En advokat skal ikke identifiseres med sin klient.

7. Utforming av rettslige avgjørelser

Ved utformingen av rettens avgjørelser må dommeren vise tilbørlig respekt overfor alle involverte så langt det er forenlig med kravet til en dekkende begrunnelse.

8. Diskresjon

En dommer skal – foruten å overholde lovbestemt taushetsplikt – utvise diskresjon om sensitive forhold som dommeren får kjennskap til i sitt virke og skal ikke bruke slik informasjon til noe formål som ligger utenfor dommergjerningen. En dommer skal utad bevare taushet om rettens rådslagning og stemmegivning for lukkede dører. En dommer skal ikke meddele avgjørelsen før den er avsagt.

9. Kompetanse

En dommer skal vedlikeholde og forbedre sine faglige kunnskaper og ferdigheter.

10. Effektivitet

En dommer skal utføre sin dommergjerning effektivt og med rimelig hurtighet, så langt det er forenlig med kravene til forsvarlig saksbehandling og faglig kvalitet. Når det oppstår forsinkelser av betydning, skal de partene som er berørt underrettes om dette.

11. Ytringer m.m.

En dommer har som enhver annen ytringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet, men en dommer skal ved utøvelsen av slike rettigheter ta hensyn til dommerembetets verdighet og domstolens upartiskhet, nøytralitet og uavhengighet. En dommer bør utvise forsiktighet ved omtale av saker som er under behandling i domstolene, og av egne rettsavgjørelser.

12. Dommerens forhold til media

En dommer skal vise respekt for medias oppgaver, herunder med å gi offentligheten informasjon om saker som behandles i domstolene.

13. Dommerens forhold utenfor tjenesten

En dommer skal også utenfor tjenesten opptre slik at atferden ikke er egnet til å skade respekten for eller tilliten til domstolene. En dommer må ikke gjøre bruk av dommertittelen når slik bruk kan oppfattes som en sammenblanding av roller eller hvor det for øvrig ikke er saklig grunn til det. En dommer må vise forsiktighet med å gi råd eller på annen måte engasjere seg i andres rettstvister.

14. Fratrådte dommere

En fratrådt dommer bør unngå atferd som kan oppfattes som uheldig utnyttelse av dommertittelen.

15. Inngrepsansvar

En dommer som blir kjent med overtredelser av disse etiske prinsipper begått av en kollega, bør ta dette opp på en passende måte, og gripe inn dersom overtredelsen er vesentlig.

1. oktober 2010

Sekretariatet:
Tilsynsutvalget for dommere
Postboks 5678 Torgarden
7485 Trondheim

Telefon: + 47 73 56 70 00
E-post: tilsynsutvalget@domstol.no

Ytterligere informasjon om Tilsynsutvalget for dommere er
tilgjengelig på www.domstol.no/tilsynsutvalget.